

1919, [5] 1920.

V Stonio

EINU Į GOLGOTĄ...

E nu į Golgotą, nors Kryžius sunkus,
Einu, nors prislėgtus pečius man ir gelia.
Aukščiausias, palaimink Tu mano takus,
Palaimink tą kruviną kelią!

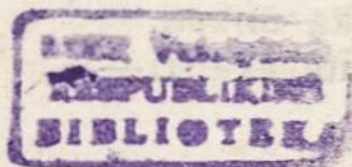
Taip daug priklajojau betiksliais keliais
Suvargęs, išbalęs, be draugo, be vado,
Tiek laukiau, kad laimė nušvis spinduliais.
Bet vargšė širdis jos nerado!

Be vaikiško juoko, be meilės jaunos,
Kaip rudenio miglos, gyvenimas slinko,
Ir viltį išplėšęs, diena po dienos
Tik dyglus vainikui berinko.

Ir buvo man skaudūs jaunybės rytai,
Ir sviro kakta, raukšlėmis išvagota,
Kol Tu man, kaip saulė, skaisčiai nušvitai,
Kol Tu nušvitai man, Golgota!

Į jauną krūtinę prašnekas žaibu,
Tu uždegei meilę beribę, kaip dausos,
Ir Kryžių paėmęs einu, nors drebu,
Ir meilės man siela beklausos.

Kas kančios Golgotos, nors stingčiau ledu,
Nors skausmo prigniaužtas ir kniubčiau ant kojų,
Jei Kristui aš viską nešu ir dedu,
Jei Kristui gyvatą ankoju!..

Putino

PUMPURĖLIS.

Tyras rausvas pumpurėlis
Iš pavėsio pasikėlęs
Į saulutę kaitrią, šviesią
Savo kuklią galvą tiesia.

—Kilk, saulute, kilk meilioji,
Tu taip glostai, taip vilioji!
Kai tik tavo spinduliais
Man laimužė nasileis,
Aš pražvelgsiu, pražydėsiu
Ir iš slepiančių pavėsių
Duosiu žiedą tokį skaistų,
Nuo kurio džiaugsmu užkaistų
Kiekviena šviesi akis,
Kiekviena jauna širdis...
Kilk, saulute, kilk meilioji!—

Ir į kaitrią ramią tylą
Saulė kyla, kyla, kyla...
Slenka pažemiu šešelis,
Skleidžias, skleidžias pumpurėlis.
Lūkesy sukrautą grožį
Spinduliai švelniai atvožia—
Ir į naują kvapų žiedą
Plaštakėlis saule rieda.

Putino

PAVASARIO BURTAI

Isagstė į žiedus saldžiuosius lašus
Pavasario burtas gražus—
Ir amžiną pasaką audžia slaptai,
Kaip krišpolas skaidrūs žiedai.

Išeiki, sesute, į lanką anksti,
Kai teka saulutė skaisti—

Ir žiedą, kuris tau vainiką išties,
Priglausk atvirai prie širdies.

Tik ryto saulutė vaiski ir meili
Ir tu ji bučiuoti gali.

O džiaugsmas ir laimė tyrais spinduliais
Tau širdį, kaip gėlę, praskleis.

Pakils tavo sieloje tylūs aidai,

Ką kalba rasoti žiedai,

Ivarvins į širdį saldžiuosius lašus

Pavasario burtas gražus.

V I L T I S

* * *

Nekartą čiulbėjo lakštutė
Tėvelio sodely mažam,
Nekartą kukavo gegutė
Iš ryto miške artimam;

Nekartą gerėjausi rytu
Birželio jaunutės gamtos,
Veizėjau, kaip rasos kad krito
Išlengvo ant pievos žalios;

Nekartą ir gėlę švelnutę
Linksmi bučiavau aš darže
Ir gyriau aš savo sesutę,
Gėlę kad dabino gražia;

Nekartą ir draugo ilgėjaus,
Kurį aš pamilt ketinau;
Nevieną širdingai mylėjau,
Nekartą apviltas buvau...

Ir laime tikėti palioviau:
Per daug jau aš jaunas vargau,
Bet draugą, kurio sau ieškojau,
Dar kartais aš rasiąs manau!..

Jauno svajotojo

MANO LAIMEI

Kame esi o mano laime?
Kame rasiu aš tave?
Ar mieste gražiam, ar kaime,
Ar pasauly kitame?

Mano galvą vis kankina
Viena, viena mintis vis,—
Kur toj laimė, toj aksinė?
Ar nors kuomet ji sušvis?

Ar ramins ji mano širdį
Verpete skausmų, vargų?
Nes skausmų jos nieks negirdi
Šiam pasaulyje audrų.

Ar tik pasityčios skaudžiai
Ant mano vargios dalios,
Išspaus ašaras vien grandžias
Ir visad mane vilios?...

A. Vienuolio

Vokiečių kultūros atspindžiai arba šilfinė Lietuvoj 1917-ais metais

(Monologas)

Scenoj pasirodo režiseris ir vidutinių metų kaimietė.

Režiseris: Gerbiamieji Filiečiai! Čia yra atvažiavusi iš tolimesnio sodžiaus viena ūkininkė, kuri papasakos gerbiams apie vokiečių kultūros atspindžius, arba šilfinę Lietuvoj 1917-ais m. Žinoma, ji, paprasta sodietė, nėra prie to prisirengusi, nei kur mokiusis ir pasakos taip, kaip buvo ir kaip ji kasdien namie kalba. Nors gerbiams klausytojams gal bus tai ir nuobodu, ypač dabar, prisigėrėjus tokiais pršmatniais artistais, bet nepalaikykite man to piktu, o jos pergyventų vargų paklausykite. Sakau: nelaikykite to man piktu — taip man, nes ji pasakos tik tai mano prašoma. (Į kaimietę). Na, arčiau tamsta, drąsiau, drąsiau. Arčiau prie scenos (pastumia ranka) arčiau... Bijai?... Ko bijai?

Kaimietė: Kad čia tiek daug ir ponių ir ponų, ką gi aš prasta muzikė jiems papasakosiu?

Režiseris: Tai niekis, kad daug ponų: šitie ponai beveik visi buvo pabėgę į Rusus, jie ir nežino, kokius jūs čia vieni palikti vargus vargote... Drąsiau, kaimynėlė, drąsiau: prie scenos arčiau.

Kaimietė: (Paėjėjusi). Ar gana?

Režiseris: Bus ir gana. Dabar ir pasakok (Nori atsitraukt).

Kaimietė: (Į režiserį). Ar nuo to, kaip mus germanai užklupo, ar viską nuo pradžios?

Režiseris: (Susimąstęs) Pasakok ir nuo pradžios. (Nueina nuo scenos).

Kaimietė: Tai matot sveteliai, kai prieš karą, tai visi gerai gyvenom ir nematėm nei vargo, nei skurdo, nei bėdų, tik nemokėjom Ponui Dievui dėkot už taiką ir ramybę... Mes prieš karą 14 karvių laikėme, 5-tą arklio, puskapį avelių, kiaulių, žąsų, vištų, ančių... O kiek gėrybės buvo klėtyse ir aruoduose, tai ir nesuskaitytum. (Giliai atsidususi). Ir vis da, regėjos, maža, vis da norėjom daugiau.. Bet kaip atėjo karas, tai tik tada patyrėm kas tai vargas... Tučtuojau surekvizavo mūsų abejėtą arklių ir širmąją kumelę, galvijus Dūkstan išvarė, berną paėmė karan, o amžiną atilsį mano vyrą Antaną išvarė kasimų kastų. Aš pasilikau namie viena su penketa vaikučių. Kaziukas dar lopšy tebegulėjo, o vyresnysis 10 es metų. Antaniukas buvo ir bernas ir piemuo, ir arė, ir rugius piové, kaip didelis. Paskiau sugryžo Antanas: išsipirko už auksą; iš Dūksto dvi karvutes su veršiuku parsivarė, o už kitas pamokėjo po 14 rublių... Šiaip taip nusidirbom laukus, buvom ir nusiraminę, bet kaip pradėjo eit plentu rusų kareiviai ir pėsti, ir raiti, ir važiuoti su abozais, automobiliais, armotomis... Padange pradėjo aroplanai skraidyti... Pas mus privažiavo abezų ir vyresnybės ir kareivių—mat, mes prie plento ir iš galo sodžiaus. Ir kasdien vis nauji žmonės. Nesuskumba išvažiuot vieni, jau kiti atvažiuoja. Baisybė, kiek žmonių perleidom—ir gerų ir blogų; daugiausia blogų. Būdavo, užlėks naktį koks nors apicerėlis, ir davai tave muštruot: tu jam to duok, to duok, tu jam tą padaryk. O ką gi duosi, kad nieko nebėra: išgaudė vištas, antis! O neduodi, tai su kančiais, su nagaika. Vienas Antaną buvo net šaudyklės kulbe užtrenkęs, o kitas manęs ko nepasmaugė... O toliau, da blogiau. Pradėjo girdėtis ir armotų trenksmas, pasipylė ir pabėgėliai; kai kurie iš mūsų pradėjo bėgti. Buvom ir mes susiruošę, bet atėme paskutinį arkli ir nebeišvažiuom... Vieną kartą užvažiavo jenerolo diėnščikai, sako—kaž kokio kunigaikščio, ir kadgi tokie nedorūs, jog manėme su Antanu, kaip ir ištersim: ir dieną ir naktį nedavė ramumo; liepė jiems ir batus šveist ir balbas skust ir duonkepėj vonias dirbt;

atėmė visus priegalvius, apklotus, marškas, o mus su vaikučiais ir iš trobos išvarė. Na, manome su Antanu, jeigu jau tarnai tokie biau rūš, tai kokie gi bus jų ponai! Rytojaus dieną atvyko ir ponai: jenerolai su apiceriais. Antanas patiko juos be kepurės, aš atsiklaupiau, o jenerolas nušoko nuo arklio, mane pakėlė nuo žemės, Antanui liepė kepurę užsidėti, įsivedė į vidų; vynu vaišina, vaikučius saldainiais apdalinio. Paskiau pasisodino gretim su savimi už stalo gerti arbatos ir liepia save diensčikams ir mums pripilt ir vis vadina „kaziaain, kaziaika“ O diensčikai, net pergedę iš pykčio: kaip gi ir nepyks: mes patys jiems tarnavom ir juos ponais vidinom, o dabar jie turi mums arbatą nešioti. Antanas neiškentė ir apskundė jenerolui; jenerolas pasišaukė diensčikus, sustatė visus viduasly ir kad pradėjo ant jų šaukti, kojomis trepsėti, kad pradėjo kumščiu per stalą daužyti... Tuo metu diensčikai atidavė apklotus, priegalvius, marškas ir kitus daiktus, kurių buvom ir nematę, kada pavogė; patys atgal priešinėn ir duonkepe įrito. Ir nuo to karto visi pasidarė, kaip šilkiniai. Išėjus tai vyresnybei, atėjo kita, trečia, ir pagaliau pats štabas—vyresnybė ant vyresnybės. Vyresnybė, žinoma, kaip vyresnybė, per nakt geria, valgo, užauja, o dieną miega; prisikvietė iš Dvinsko visokių panelių — karas jiems nė ne galvoj. Vyresnysis, būdavo, pagirioms išjos rytą pakluonėn, pajodinės, pajodinės—sugryžęs namo ir teleponuoja Dvinskan, kad jo tas ir tas įtaisyta, tas ir tas padaryta. O kareiviai klauso už durų ir net susiėmę pilvus juokias — sako: jis ir arti kasimų nebuvo... Tik vieną kartą atėjo šnolium kazokas ir pranešė, kad gale mūsų lauko pasirodė vokiečių žvalgai. Jenerolas miegojo. Tuč tuojau išėjo du apiceriai ir vienas toks ruskelis: jis ne tai kad koks vyresnysis būtų, bet taip sau, jenerolo labai jau patikėtas; ir mums jis buvo labai geras, ir vaikus mylėjo; Kazinką ir aut rankų nešiojo, o su Antanu, tai būdavo neišsikalba abudu. Išėjo. Tik girdžiu netrukus — pa-pa-pa-pa — jau šaudosi už Smėlio kalnelio. Sušaukiau vaikus, įėjau trobon; Antano tąsyk namie nebuvo. Tik, štai, atatrekia zavadu per sodžių šitas ruskelis: nušoko nuo arklio ir davai blaškytis po kiemą; blaškosi ir vis krauju spiauna; pamatė mane, pribėgo — spaudžia man ranką ir

vis kažin ką sako, kalba, kalba, o ką kalba, aš nieko negaliu suprasti — nei žodžio rusiškai nemoku, ir taip besakydamas staiga nutilo ir atsileido. Pakėliau klyką; subėgo žmonių, kareivių; paskiau atėjo popas; atlaikė savotiškas mišias. Kareiviai atnešė grabą, prikimšo šieno, bet kai įdėjo velionį graban, tai taip visas ir prasmego šienan; žiūrim ir aimanuojam — nei šias, nei tas. Tik, štai, mūsų Aneliutė nusirišė nuo galvos savo batistinę skarelę ir sudariusi padėjo nabą šuinkui po galvos; visiems net akys nušvito: tarytum, ant balto priegalvėlio atsigulė. Po pamaldų ir popas jai nusilenkė, ir apicerėliai, o je nerolas tai ranką padavė ir da kažin ką pasakė. Žodžiu sakant, visi buvo labai patenkinti, kad mes ir jų tikėjimo žmogų pagerbėm. Palaidojo šitą raskelį gale mūsų kluono aukštame kalnely. Antanas, parėjęs namo, net apsiverkė iš gailesčio — šitaip jis mūsų vaikus mylėjo. Ir nuo to karto, kad gi geri mums pasidarė visi kareiviai ir apiceriai: būdavo, ar kur sustiks, ar praeidami pro šalį tai vis „zdraste, zdraste“... Tik vieną rytą, dar vyresnybei nesugulus, atatrenkė kazakai ir pranešė, kad ateina vokiečiai ir jau nebetoli. Vyresnybė tuoj ant arklių, paneles vežiman ir per kluoną į plentą. Žiūrim — egi rusai virsta, tik virsta ir plentu, ir per dirvas, ir pėsti ir raiti, ir basi ir vienmarškiniai, o už Smėlio kalnelio vis trrrr... pa-pa-pa-pa — trrrr — pa-pa-pa-pa; o rusai, kiek tik gali šokti arkliai, trenkia su armotomis ir nieko nežiūri nei žmonių, nei abazų. Tik štai kad pabubės iš Šilinėlio, net žeme sudrebėjo, ir vienu metu ten rūksta, čia rūksta, ten dega, čia dega, o rusai bėga, tik bėga ir vis tau kraštan — į Uteną ir Dvinską. Sulindom į duobes. Antanas dar norėjo karves suvaryti, bet kad pabubės kluone, net žemes aukščiau žardo iškėlė. Sėdim kasime ir kalbame ražančių; o iš armotų kad duoda, kad duoda ir vis visur plaukši ir džiaksi. Tik girdim — kažin kas kieme erza; Antanas iškišė viršun galvą ir vėl atgal. — Dievuliau Tu šventas! — sako — žmonės, ne žmonės, velniai ne niai, kaip tik tokie, kur Jėzų Kristų kankino ir prie kryžiaus prikėlė. ir kepurės tokios, ir kojos taip apvyniotos, ir ant šaudyklių peiliai, ir erza, taip, kaip žydai! — Pažvelgiau aš — egi šurpas nukrotė: tuč — tuč Vilniuje nuo

kalvarijų nu'mti. O gale daržo kruta, tik kruta, net laukai mėlyni; plentu veža armojas, ir kaip sustatė pakalnėlėj, po berželiais, kaip ėmė duot, tai matyt net ir, kaip ugnis bliksi; ir vis ton pusėn į Uteną ir Dvinską. Sako, sulinkime ties Leliūnais baisybė ką rusų primušę, kaip košės—su arkliais—su obozais... Bematant vokiečių priėjo pilnas sodžius; išlipėm ir mes. Tiesa, nors baisūs, bet tokie gi geri pasirodė; kiti ir lietuviškai moka; vyrus tuojuo cigarais pavaiš no, vienas man tuojuo skarą padovanojo, kitas Aneliutei pirštinėles, Antanui skustuvą ir vaikus piernikėliais apdalino. Kalbasi, juokiasi, klausinėja. Prašo valgyt—duodame, ir tuojuo už viską moka ir dar gražos neima. O patys nieko neliečia. E kur gi! Žmonės—nereikia geresnių. Tuojuo atakasėm sviestą, sūrius, lašinius, kuriuos buvome nuo rusų paslėpę; e ką gi, manom, taip gerai moka, kol gi ir neparduosi. Sinkuojam visi ir džiaugiamės. Vieni vokiečių nusivijo rusus, kiti pasiliko sodžiuje naktigulto; visuose kiemuose sargybą pastatė, o mums liepė visiems eiti gultų ir ramiai miegoti. Sugulomė. Tik štai vidunaktį, girdime, kažin kas plėšias klėtin.—„Kasten,—klausia Antanas, ko reikia?“—„Tuojuo atidaryk“,—rūščiai atsakė lietuviškai. „Nedarysiu, sako, Antanas, nežinau, koki jus žmonės“. Kaip tik taip pasakė, kad duos dalba į duris, kabliai ir atšoko. Klėtin suvirto germanai: vieni tuojuo ant užlų, kiti į arnodus; atplėšė kuparus, užraktus ir valiai mėtyt mūsų gėrybę iš klėties kieman. Antanas neduot, aš šaukt; tada vienas mane už gerklės, kitas Antanui apsodu krūtinėn; vaikai pakėlė klyką... Antanas trobon, pas tą lietuvį kuris jį iš vakaro skustuvu apdovanojo, o tas lietuvis Antanui per ausį, da kupron, da pro duris. „Jūs,—sako,—maištininkai, jims,—sako,—taip reikia, jūs sukurstėte savo karalių ant mūsų karaliaus užpulti“...—Sugryžo Antanas visas kruvinas, apsiašarojęs. Ziūrime, kluone jau papiautas veršiukas ir karvė, o šėmukė prie ratų pririšta. Iš sodžiaus veža didelius vežimus visokios gėrybės, o ant plento stovi keli, kad gi tokie dideli automobiliai, kaip klojimėlai. Veža ir krauna į šituos automobilius. O Antanas atsiklaupęs prie stalo, kad gi rauda, kad rauda. O aš, nors neverkiu, bet ašaras tik ryju, ryju. Tik,

štai, žiūriu, atėjo du kareiviai, atsinešė šiaudų kūlį ir kažn ką tarp savęs erza. Nejaugi, manau, jie mus dar ir padegs? Tik štai vienas prilėkė prie avilio, išmušė koja plautelius, o kitas, uždegęs kūlį kyšt... avilin kyšt... Čia tai jau ir aš parpuoliau žemėn... Apie pusryčius visą iškraustę išvažiavo, o sodžiuje paliko tris žandarus. Šitie žandarai vaikšto pakiemiais ir niekam neduoda suseiti. Paskiau visoki surašinėjimai, patagrapavimai. Ir nuo tos dienos, sveteliai, tai ir prasidėjo mūsų kruvinas vargas. Be karvės, be arklio, be vištos... Šunį, ir tą nušovė. Kai jau leido išeit iš kaimo, Antanas atsivedė iš uošvijos karvutę, nusipirko tokį kumelioką... ir stūmėmes taip. Bet kas iš to, kad pusę pieno reizėdavo vokiečiams atiduot, o arklinukas praversdavo vyresnybę bevažinėjant. Taip pat verguvę įgyvendino: dvi dienas edavau dvaran aš, dvi dieni Antanas, o Antaniukas už 20 kap. per dieną centripagą dvare sukė.. Prasidėjo rekvizicijos, brangernybė. Druskos svarui mokėjom po 10 auksinų, bet ir tos buvo sunku gaut. Paskiau vėl rekvizicija, vėl ir vėl, ir taip begalo. Neskumbi iškult, ir vežk. O žiemą su šitomis giriomis kiek žmonių galą gavo! O žandarai kokie biau rūš, tai taip ir slankinėja pakeliais su šunimis, kad kur kiaušinių, ar sviesto kruopelę sučiuptų. Pas mus vis būdavo pilnā pravažiuojančių kareivių ir vyresnybės, bet jau daugiausia blogų žmonių, ir retas neapsivogęs išvažiuodavo... Taip antai, vienas pasirodė toks geras ir dar truputį nesveikas, sako, kaž kokio dvaro leitenantas; Antanas jo pasigailėjo ir atkasęs virtuvą, užkaitė jam arbatos; leitenantas nudžiugo, padėkojo, bet išvažiuodamas liepė nušveist virtuvą ir jam į ratus įdėt. O kitas germanas taip buvo prikibęs už girnų pusę, jog paskiau reikėjo nupirkt ir kita pusę, nuvežti dvaran ir dar 73 rubliai pabaudos sumokėti. Ir apskritai, šitie vokiečiai niekam verti žmonės, kad ir mokyti; o tokie visi netaurūs, beširdžiai. Ir erza, ir skaičiuoja taip, kaip žydai. O jau begėdžiai kokie... Būdavo čia valgo, čia pat ir... tpin, net gėda sakyti. Ir moterų nesigėdi. O kai mokėsi Antanukas, mokytojas sakydavęs, kad germanai esą žmonės labai šviesūs, protingi, išmintingi ir dori, o čia pasirodė turį du pilvu ir nei vienos širdies. Ir ti-

tikėk tu žmogus šitais mokytojais. O vėl su žydais, — kaip giminės... Vis dar buvo šiaip taip, bet septyniolika-tais metais prasidėjo įvairios ligos. Pasakojo, kad žmonės prilipę šitas ligas muilus bevirdami. Pas mus retas žmogus nesirgo, o šiltinėmis kiek išmirė — apsaugok Viešpatie — nebuvo tų namų, kur neapsilankė giltinė! Ir mano Antanas, Dieve duok jam dangaus karalių, šiltinė mirė (verkia)... Gerai sako, kad be priežasties nėra mirties. Taip buvo ir jam. Pasamdė, mat, jis iš Papyčių mergą, o Papyčiuose tada žmonės šiltinėmis sirgo. — Ar žinai, sakau aš Antanui, — neimk tu šitos mergos, matai, kad ten labai žmones serga vis šitomis baisiomis šiltinėmis dėmėtomis. Neimk!.. Tau, sako, gera pasakyti neimk, o kokiomis gi akimis aš ją paskiau sustiksiu. Dabar pasamdyta ir rankpinigių duota... ir neimk. Atokalėdžiuose ir nuvažiavo šitos mergos parsivežtų. Vaziuoju, sako, ir vis lažko neramu. Pakelėj pavežėjęs elgetą, ir šitas elgeta nepatęs iš to sodžiaus mergos imti. Bet, sako, nuvažiuodamas sušalau — maniau nors sušilsiu, o ten pažiūrėsiu. Nuvažiavau, sako — niekur nieko: žmonės kaip žmonės — visi sveiki, visi kruta. Ir parsivežė. Parsivežė bėdą; aš irgi žiūriu: merga nei šias nei tas: nei jos greitumo, nei gyvumo, nei ruošos — vaikštinėja, kaip viš a apkvošus. Ir taip ko ne visą savaitę. Vieną rytą įeinu trobon, žiūriu, egi ji dar tebeguli ant krosnies. Uršul, sakau, kol gi tu nesikeli, žiūrėk jau kuris metas, o tu dar tebeguli kada gi krosnis pasikūrens?! — „Aš tuoj, sako, tetulyt tik dar truputiuką sušilsiu“. Įeinu po pusvalandžio ji da tebeguli. Pakūriau krosnį. Nulipė žemėn, — egi žiūriu, kad ji sverda. Man net per širdį nuėjo. Nuėjau ir pasakiau Antanui, o jis mane suūdįd, suniekino: „Maža kas, sako, sirginėja, egi šit aš sako atvažiuodamas pašalau kojas ir mane dabar slungstinė ima... Mergai suvirinau ramūnėlių su liepų žiedais, porą stiklinių išgėrė ir Antanas. Liepėme pogulio gult, o ji, kaip atsigulė, tai ir nebesikėlė, o rytojaus dieną ėmė kledėt. Ir Antanas truputį nusiminė, bet nepasirodė. O man taip neramu, taip neramu, nors gyva žemės lysk. Antanas taip pat neramiai miegojo: naktį keletą kartų kėlės, ėjo arklių žiūrėtų, o anksti rytą išvažiavo uošvijon ratų parsivežtų. Nuvažiavęs ge-

rai; mama jam dar suvirinusi ramunėlių su liepų žiedais, pavaišinusi, pavalgydinusi, padrąsinusi. Sakė linksmas išvažiuojęs. Pats nuo gurbų ir ratus nusiėmęs. Vakara atvažiavo namo; šneka, pasakoja, Kazuką glamonėja, bet aš matau, kad jam vis negera. O merga guli, kaip paslika, ir protarpiais klieša. Po vakarienės pasibalnojo arkli ir išjojo į Pakalnius pas kalvį: be negausias geležies ratams pakaustyti. Tuoju supratau, kad nepasiduoda... Laukiu laukiu, laukiu laukiu, sumigo ir vaikai; laikrodys išmušė ir devynias, ir dešimtį ir vienuoliką, o jo kaip nėra, taip nėra. Už sienos merga klieša: bijau, kad neatsikeltų ir įėjusi vaikų neišgąsdintų; o pati ir apsnūstų, ir vėl miegas nusiblaivo, ir vis lyg šaltis ima... Tik gero kai išaušus parjojo namo. Nulipė nuo arklio—egi, žiūriu—jau ir jis sverda ir niekaip negali nuo arklio apinasrio numanti. Marijon,—sako, išvirk man dar ramunėlių su liepų žiedais, aš gulsiu ir išsigulėsiu, tik jūs manęs nekvaršinkit. Išviriau, išgėrė ar tris stiklines, pasidarė visas raudonas. Vidadienį paprašė kruopų, vakare vėl daviau ramunėlių. Užmigo. Tik, girdžiu, vidunaktį kažkas padriosekėjo kamarėlė: užsižiebiau skalą, įeinu, egi, žiūriu guli vidoosly aukštiekninkas nūvirtęs. Aš suklykau, pakėliau Antaniuką, berną, bernas kaip pamatė, kad Antanas nugriuvo, tai kamarėlėn nėjo: tuoju susidėjo savo daiktus, kuparėlį ant pečių, ir tiek mes jį tematėm. Ir vos vos mes abu su Antaniuku įritėme tėvą lovon... Taip nusigandau, taip nusigandau, jog nebežinojau, kas ir bedaryti. Čia naktis, bernas išbėgo, už sienos merga klieša, o kaimynams vis dar bijau sakyti. „Ar žinai ką?—sakai aš Antaniukui: jei sužinos vokiečiai, kad tėveliukas šiltine serga, tai ir lieps vežti Utenon ligoninėn, o ligoninėj pamatys, kad senas, kad darbams jau nebetinka, tai arba negydys, arba nunuodys; bėk tu, sakau, sunel, Papyčiuos ir paprašyk Andriukonies recepto—važiuosiu aš kreizan vaistų. Mat, Andriukonis parsivežė lietuvi daktarą, tas parašė receptą ir išgijo. Antaniukas nakčia sulakstė Papyčiuos, atsinešė receptą, o aš, vos išaušo, išvažiavau kreizan. Nuėjau vaistinėn, o vaistininkas pažystamas žydėlis: prieš karą jis limonadą dirbo, o jo pati riestainius kepė. Pažiūrėjo žydėlis į receptą, pažiūrėjo

ir sako: Mes, sako, išduodamė vaistus tik pagal german-skų daktarų receptų, o lietuvių ne. Eik, sako, čia šit, gyvena germaniskas daktaras, kai parašys, tai duosiu, o taip negausi. Nuvėjau. Kad gi apipuls daktaro šunės, maniau, kad sudraskys, bet, dėkn, germanka atgynė. Išėjo daktaras ir kažinką sako. Aš padaviau receptą ir sa-kan, kad man reikia tokių liekarstų. Daktaras supyko, receptą perplėšė ir numetė pastalėn, o man vis kažin ką sako, sako ir rodo pirštais taip (Rodo). Supratau, kad aukso reikalauja. Išsiėmiau savo piniginę ir rodau, kad man nėra aukso. Tada daktaras ištraukė piniginę man iš rankų, išsirinko germaniskas ir lietuviškas bumaškas ir liepė iškišt liežuvį.—Aš vėl jam rodau, kad ne aš sergu, kad mano vyras serga ir merga. O jis vis savo: pražiodė manę, paturėjo už rankos, atasegė krūtinę ir pridėjęs trūbelę paklausė. Aš vėl jam sakau, kad ne aš sergu, kad mano vyras ir merga serga. Arais, perpliukt, arais! kad suriks daktaras, šunys ant manęs,—vos suskubau pro duris išbėgti. Vėl nuėjau vaistinėn, o žydukas ir sako: „Jei užmokėsi aukso, tai duosiu gerų vaistų ir būtinai pamačys, o jei ne, tai ant dvejo—gali mačyt, gali ir ne“. O iš kur gi aš mokėsiu aukso, kad man nebetik kad aukso, ir bumaškų nebeliko. „Eik va, sako, pas Abromą—gausi aukso“. Tada aš prie vaistininkienės: poniut, sakau, pasigailėk duok vaistų, aš jum kiaušiniais, ar svies-tu atmokėsiu.—„Gera, sako, gerai; aš, sako, su juo pasikalbėsiu“. Nuėjo už indaujos, kažin ką su vyru paerzėjo, paerzėjo ir davė tokį mažutį mažutį buteliuką, kaip nykštukas. Kaip uostai, tai valerijonų lašais kvepia, o kai išgeri, tai burnoj šalta. Ir liepė atvežti 5 svarus sviesto ir 20 kiaušinių. Važiuoju namo ir taip neramu, taip neramu, nors išbėk kur, ir vis tai šaltis nukrečia, tai šiluma visą išmuša. Parvažiavau namo, žiūriu jau ir Jonukas gulinėja, karštas visas. O merga šneka ir šneka. Kartais ir Antanas paklieda. Ašiguliau ir aš. Vaistų davėm ir mergai ir Antanui, ir Jonukui, ir pati 10 lašų išgėriau, bet neikiek geriau nepasidarė. Ar žinai ką, sūnel?—vėl sakau aš Antanui: važiuok tu Utenon daktarės,—nors žydė, bet vis delto mokyta, matai, kad daktaras gal man tik vienai prirašė vaistų. Paliuobk arkli

ir važiuok.—Nebemačiau jau, kada išvažiavo Antaniukas, o daktarės sulaukėm tiktai rytojaus dieną. Įėjo kamarėlėn, iš tolo pažiūrėjo į Antaną, liepė atsegti krūtinę ir pasakė, kad jau vėlu, o mane su Jonuku liepė tuojau išvežt Utenon ligoninėn, o mergą pasakė išgysiant... Antaniukas daktarę išvežė, o aš pasilikau su mažaisiais. O šaltis ir šiluma tai tik ima ir ima ir galvą sopa. Vaikučiai visi sulipė lovon ir glaudžiasi prie manęs. O pati kartais regis viską girdžiu ir nutuokiu, o kartais lyg užmirštu, lyg užmiegu. Nežinau jau, kuris buvo metas, tik jaučiu—krutina už pečių Petriukas ir šaukia: „Mamut, mamut, kelkis tėveliukas leidžias“. Regis, keliuos lipu iš lovos, bet vis tebeguliu. Petriukas su Juczuku mane ir už rankų traukia ir už pečių judina, o aš virstu atgal lovon ir gan. Ir vos vos sumečiau: liepiau uždegti žvakę, išprausti tėveliukui į rankas ir pašankti kaimynus... o pati, regis, ražančių kalbu... Nežinau, jau per kiek laiko ir vėl mane žadina berniukai: „Mamut,—sako,—tėveliukas jau nebedūsuoja, o kaimynai mūsų neįsileidžia... ir žvakę baigia degti“. Aš liepiau atnešt iš klėties kitą žvakę ir, kad neužsidegtų, rūbai, įstatyti į dubenį. Patiems liepiau Dievo Angelą kalbėti. O pati tai viską jaučiu nutuokiu, tai vėl viską pamirštu. Tik, štai: tarytum sapnuoju, tarytum girdžiu—Skindaraitė Teklė—kad gi gieda: —*Arkanosas*¹⁾ ant marių plaukia, arkanosas ant marių plaukia... Kas gi čia,—klausiu,—vaikeliai, ar gieda kas, ar ką? O jie visi sulipė lovon ir glaudžiasi prie manęs, o prie tėvo bijo būti—Tai: sako, mamut pas kaimyną susirinko žmonės ir pasistatę ant stolo žvakę gieda už tėveliuko vėlę...—Vėl užmigau. Ir vėl, lyg girdžiu, lyg prieklėtis dega... Pilkite,—sakau, arkanosu iš marių, pilkite!—ir pati nežinau, ką sakau. Pasirodė, kai jau išgijusi patiriau, kaimynai išvirė mums valgyt ir atnešę padėjo ant prieklėčio, o mano mažiukams prie patamsėlio pasirodė, kad prieklėtis dega. Pagryžo ir Antaniukas, daktarę parvežęs. Čia reikia ir tėvas laidot, ir žinia giminėms duoti, ir mane su Jonuku ligoninėn vežt: paprašiau da ir kunigo, bet neatvežė, nes ir kunigas šiltinė sirgo; rado

¹⁾ Arkai Nojaus.

Antaniukas, zakrestijoną su vaistininku jį trinant spiritu, bet jau nebeatatrynė: Antaną palaidojo vieną dieną, o jį kitą. Pasirodo, kaimynų ir skambinti duota, ir duobekasiai nusamdyta, nakčia ir giminėms pranešta. Iš gimių niekas neatvyko, atvažiavo tik Aneliutė ir švogeris Juozapas, atėjo dar trobelninkas Kapucionka ir kažkoks pabėgėlis nuo Vidžių. Tai jie visi keturi ir nuprausė velionį, ir aptaisė, ir graban įdėjo ir mane paguldė į roges ant patalų ligoninėn vežti. Kai vedė per priemenę, paprašiau, kad leistų su Antanu atsisveikinti (verkia). Pažvelgiau... Guli ant lentos... Juodas visas... Suklikau... (verkia ir ilgai šluosto ašaras). Ligoninėj delto išgūtėjau keturias savaites; Jonukas tas veik jau pasitaisė, bet ir jis pasirgo. O kiek aš pridrebėjau dėl jo: viena merga kliedėdama norėjo ir mane ir jį pasmaugt ir pro langą išmest, paskiau vėl toks žydas prie Jonuko prikibo: kam jis čia — išmest ir gan. O kai pradėjau taisytis, tai maniau, kad badū numirsiu: valgyt taip norisi ir taip mažai visko duoda, bet ir tą, ką duoda, viską Jonukas suvalgo, o man tik trupinėliai lieka. Bet vis delto išsikasiau. Tik jau sveikatos nebeturiu... Sugryžusi iš ligoninės sužinojau, kad ir švogeris parsirges šiltine ir Aneliutė, o Antaniukui ir Kapucionkui kad bent kas; ypač Antaniukui — jis ir mane vežiojo ir apie tėvą vaikščiojo. Kažin kaip tas pabėgėlis... Kaip dabar matau, tai tas pabėgėlis stačiai mums buvo nuo Pono Dievo siūstas: juk išvežus mane ligoninėn, jis buvo namuose visas šeimininkas; vaikučiams ir valgyt viręs, ir marškinėlius ploves, ir galvijus liubęs ir — namai, ir klėtis, ir tvartai, ir arūdai — viskas buvo jam žiūrėti... ir kad nors daiktelis būtų pražuvęs. Išbuvęs, sako, dvi savaites ir išėdamas paprašęs Antaniuko įpilt jam bent porą gorčių žirnių. — „Įpyliu, sako, — ir kaip per kluoną atėjo, taip perkluoną ir išėjo, ir daugiau nieko apie jį ir negirdėt. Kasžin, ar gyvas tebėra? Dabar ar mišiose, ar poteris kalbėdama vis už jį atsidūstu ir prašau Pono Dievo, jei gyvas — sveikatos, jei miręs — dangaus karalijos. Arba tas Kapucionka. Juk, būdavo, su Antonu ir susibara, ir susipeša, tačiau, kai mirė, viską atleido ir atėjo savo buvusiam priešninkui paskutinį kartą patarnautų. Dieve duok ir jam svaikatos...

Dabar viskas praėjo: ir rusai ir vokiečiai, ir pabėgėliai, tik kur nekur po laukus užsiliko kasimų ir akstintuotų vielų tvorų, o mūsų lauke tai palaidotas ruskelis. Kitus visus vokiečiai iškasinėjo, išrankiojo ir svetimus ir savuosius ir visus, suvežę Utenon, palaidojo; kapus bėda kokius įtaisė. Kaip sodnas. Kiekvienam po kryžių pastatė ir parašą padėjo, o jį vargšą pamiršo. O mums ir gerai, regis, kad jis mums dabar savas būtų; tada dar ir Antanas buvo gyvas ir aš sveikesnė. Dabar ar šventadienį, ar kada iš lauko gryždama imu ir sukalbu poterius, nors ir ne mūsų tikėjimo buvo, bet vis delto krikščionis. Sakiauis ir kunigui: nieko nepasakė — nesibarė. Antaniukas dabar kapelį tvorele aptvėrė, da tokį skietmedelį pasodino, ant kryžiaus parašą padėjo. Kaip gi čia... Iš kalendoriaus išrašė. Aa. „Nors sunku ilsėtis žemėj svetimoj, bet neverk, močiute, aš žuvau kovoje“. Žiūriuos dabar, nei piemenys liečia, nei galvijai pasiekia, ir skietmedelis gražiai auga.. Kitą syk mėnesienoj, vėjeliui dvelkiant, skietmedelis kruta, siūbuoja, o mums iš kiemo vaidenas, tarytum: močiutė sengalvėlė savo sūnelio verkia. Net ašaras išspaudžia. O putpeliukė taip pamėgo ruskelio kapelį, jog per vasarą naktimis taukši — putpeliuoja vienuoliuke... Regis, kad žinotum pavardę, ir iš kur gimęs, tai Antaniukas namo laiškeli parašytą. Sako, iš Utenos jau ir paštas einas. Vis delto gal turėjo ir tėvą ir motiną ir giminių...

Pavargau jau aš, sveteliai, bepasakodama; gal jau ir jims atsibodo. Nebeturiu sveikatos visai. Taip da nieko, bet kad tik bent kiek susirūpinu, arba paraudu, tai tuoj pradeda po krūtine spausti ir gale gerklės džiūt. Štai, kad ir dabar... (kosti). Buvau nuvažiavusi ir Vilnių, bet kad ir Vilniuj viskas brangu, visur delto lenkiškai, nei susikalbėt negali. O čia ėmė sakyti, kad bolševikai ateina... taip be nieko ir pagryžau. Gyvensiu, kolei Ponas Dievas laikys. Dabar jau ir karas, sako, pasibaigęs, ir vaikai paaugo. Sudiev, sveteliai... Prabočykit... (kosėdama pamažėl traukias nuo scenos).

SIELOS AUDRA.

Nors čia širdį atidaryti nenorėčiau, bet draugūžiu itikėjau... visa, visa atviriausiai pasakysiu. Tark, drauguži, kas daryti, kad aš irstu, lygu smuikas, kurs pažvelgus tarsi geras, tik pagriežus... kipšas baubia?

Stai prie knygos atsisėdu, neįstengiu jos skaityti. Laksto mintys kuo greičiausiai po namelį, prie mamuzės; po pievelę prie meiluzės; ir saulelės spindulėlis tarp žiedelių mudu glosto, pabučiuoja. Na, o mokslas? Jis į šalį! Užtat kvočiant... šmakšt! vienutė taip pratyso, kaip gyvatė karštą dieną. Kitą kartą ir meldžiuosi; vėl... maldelė neramina! Nes norėdams pasikelti į auštybes su Aukščiausiu pakalbėti, taip svyruoju, taip atšales ir Dievulia betikėti. Be to, rodos, tas Dievulis taip įpykęs, taip grūmoja, jog įbūgęs lauki Jojo prakeikimo. Gal be Dievo?.. Ne! Gyventi nesinori. O su Dievu... bet pražūi?!.. Ak, baisiausias pesimizmas!! Karštos verksmo bangos liejas... O juk buvo skaisčios dienos: idealais jos žibėjo; kėlė dvasią, ją gaivino; abejojims neslopino. Dievas aiškiai laimę rodė. Tai į darbą nuolat traukė. O pats darbas nesunkėjo: ar krutėsi su turtuoliais, ar kentėsi su varguoliais, — linksma, linksma širdžiai buvo bet tik Kristaus mokslo, meilės su ramybe bent dalelę kam paduoti begalėjau!.. Tark, drauguži, kas daryti? — Mano brangus! Nesisielok: kas į savo dvasią žiūri, dar nežūna; jis jau rengia pirmą kelią tobūlybei. Nors sunkėjas, melskis, dirbki, nesvajoki ir tikyba studijuoki: kas teisybės trokšta, ieško — Dievas leidžia ją surasti ir malonės dar mums duoda. — O jei dirkeniai?.. — Cia, branguti, ne pro šalį pasiklausti specialisto.

G. Taučians

Visuomenės darbo metodai.

5. Visuomenės organizavimosi metodas.

Tolimesnis visuomenės darbo metodas mūsų laikais yra sąjungos, draugijos ir t. t. Garsus mūsų laikų vokiečių darbuotojas ir kalbėtajas Spyros vysk. Faulhaberis taip kalba:

„Socialinės sąjungos... yra mūsų laikų reikalas ir todėl—Dievo valia“¹⁾ Bet kad tos draugijos taptų tikru kūrybos veiksmu Lietuvos visuomenės darbe, reikia butinai dviejų dalykų: 1.) tvarkos arba gerai išskirtų segreguotų atskirų darbo dalių ir 2.) gerai sutvarkytos organizacijos.

a. Draugijų segregacija.

Reikia gerai sutvarkyti ir aiškiai nureržti sienas tarp atskirų organizacijų tipų, kad viena neių į kitos sritį, kad viena kitai nekenktų, kad kelios draugijos nesiektų to paties tikslo tik kitu vardu prisidengusios. Del to turi būti kuriamos atskirai tikiybinės draugijos, atskirai koperacijos, finansų ir ūkio, atskirai politikos, profesinės, labdarų, atskirai švietimo, sporto, atskirai vel moterims, jaunimui ir t.t. O kiekviena jų reikalinga kitokių sienų sulig aplinkybių, kito kio visuomenninio darbo sulig tikslo.

Be to tikslaus darbo paskirstymo draugijai dar reikalingas geras vedėjas.

Draugijos vedėjas ar vedėja, stovėdami kckios nors organizacijos preky, vienkart negali **perdaug** dirbti kitos rūšies draugijoje, pav. būdamas kasos ar vartotojų draugijos vedėjas negali vadovauti politikos partijoms, vesdamas švietimo draugiją-negali sėkmingai vesti darbo sąjungų.²⁾

Pas mus yra daug tokių darbuotojų, kurių visose draugijose pilna, viso pažada, kad tik galėtų visur pirmininkais būti. Toki darbuotojai tai tikri darbo trukdytojai, nes, manydami, kad jie viur tinka, niekam netinka, kadangi tuo metodu visur gadina, vėlina, o dažnai ir visą darbą apmarina.

Išmintingas ir nuoseklus metodus **visiškai atsidėti vienai kuriai visuomenės darbo šakai ir joje gerai išsispecialisuoti**. Kitose organizacijose galima tik padėti, remti kiek leidžia svarbieji reikalai ir tiesioginės pareigos.

b. Draugijų centralizacija.

Vietinės atskiros draugijos, nors užtenkamai judrios, gyvos ir turtingos, pasilikusios vienos, neturėdamos sąryšio su kitomis, niekad nesugeba padaryti didesnės įtakos opinijai visuomenės, ūkio, švietimo, politikos ir k. santykiams nustatyti ypač žymesnėse vietose.

1) Książdz czem jest i czego dziś chce. pusl. 41.

2) Ta taisyklė pas mus, deja, sunkiai pritaikoma del darbininkų trūkumo, ir vienam žmogui tenka dirbt įvairių rūšių draugijose.

Be to dar, draugijoms, nutolusioms nuo kitų giminingų organizacijų, grėsi pavojus pasiduoti ardomiesiems elementams, svetimoms įtakoms. Ką šventas Raštas kalba apie atskirą žmogų „Vae soli homini-vargas vienam žmogui!“ tą pat galima pasakyti apie draugiją—vargas vienai draugijai, nes ji išsirs ar sunyks.

Visai kitaip yra, jei draugija sudaro grandį ištisje draugijų grandinėje. Tuomet auga kiekvienos draugijos įtaka, nebaisu jai svetimos įtakos, nei kitų pavojų, nes reikale turės pagalbos iš Centro, kuris išsigali laikyti tam tikrų funkcijų biurą, skiriamą vien tik draugijų darbui. Centras tam tikslui veikiau suranda ir lėšų ir jėgų.

Tad: jei norima sėkmingas organizacijų darbas išplėsti ir padidinti įtakingumas, būtinai reikalinga draugijų centralizacija į apskirčių ar visos šalies sąjungą, federaciją.

Smulkus organizacijų segregacijos ir centralizacijos programos ne mano rašinio uždavinys.

Tačiau pažymėtina, kad centrus privalo turėti profesinės krikščionių darbininkų draugijos, gizelių, ūkio rateliai, labdarių, tikybinės ir t. t.

Bet atskirą centrą privalo turėti katalikių moterų draugijos, atskirą tarnaitės, atskirą fabriku darbininkės, atskirą švietimo, kultūros, atskirą vėl politikos partijos ir t. t.

Del to ir mūsų visuomenė reikalinga yra tokių visuomeninio darbo centrų, kaip kad Gladbachas su savo Volksvereinu, Kelnas su savo gizelių Centru, Gandava su darbininkų sąjungomis, Lubliana su savo spaudos namais visam Slovencų visuomenės darbu, Lovaine-Belgų banerbundams, pagaliau lenkų Poznanė, kuri yra įvairių visuomenės darbo skyrių centrų sostinė ir t. t.

Taigi, kad mūsų visuomenės darbas sektųsi, būtinai reikia įsteigti stiprias, tamprias ir tinkamai suorganizuotas ir vedamos centro organizacijos. Manau kad labai teisingi Spyros vyskupo žodžiai: „Pirmas įsakymas sėkmingai darbuotei darbininkų tarpe yra: Organizuot, tik nepervėlail! Jei mūsų dar kame nėra, tai skubėkim, nes už valandos gali būti jau pervėlu“. Tie žodžiai tinka visiems mūsų tautos klausimams, visoms visuomenės darbo šakoms. Pirmas įsakymas: organizuoti visa ir visus, tik nepervėlail! Jei dar mūsų kame nors nėra, tai skubėkim, nes už valandos gali būti jau pervėlu.

c. Organizacijų finansai.

Kalbant apie organizacijų centralizaciją ir segregaciją reikia pažymėti, kad yra dar viena privalinga visuomenės darbo gerovės sąlyga „sine qua non“. Ji yra pastatymas organizacijos tvirtais finansiniais pagrindais neatžiūrint, ar ji bus grynai ekonominė, ar kultūrinė, ar tikybinė, ar kitos nors kitos rūšies. Aišku, kad ne kiekviena organizacija sugebės iš kario atsistoti ant tokio pagrindo, bet reikia to siekti, ieškoti tinkamo pelningo šaltinio. Be stipraus finansinio pagrindo negali būti kalbos apie organizacijos darbo sėkmingumą, jos tikslo atsiekimą.

Kodel, pav., Krainoj Slovenų tarpe klestėte klesti visuomenės darbas? Del to, kad jų darbas gerai paremtas pinigais. Lublianos spaudos namai ir sąjungų centre esančios spaustuvės, knygų daryklos, restoranai, viešbučiai, knygynai, mokyklų įrankių sandeliai, devocionalijų krautuvės ir t.t. ir t.t.—visa tai yra nuolatinis pelno šaltinis Slovenų visuomenės darbui. Taip yra Vokiečiuos, Belguos ir kitur.

Be abejo, kaip ir kiekvienu atveju, taip ypač pinigų reikaluos, reik elgtis atsargiai, išlengvo, išmintingai ir visumet su pieštuku ir popieriu rankoj.

Akylumo, o ypatingai išmintingo ir tinkamo ūkio vedimo trukumas iškasė duobę ne vienai mūsų organizacijai ir ne vieną dar palaidos.

6. Tautos, katalikų ir visuomenės gyvenimo visuma.

Visuomenės darbas neprivalo būti dalinis ar tenkintis viena kuria nors jo šaka, viena kuria nors apylinke, bet privalo apimti jo visumą, turi būti visuotinas. Be to tas darbas bus panašus į sugadintą laivą, kuriame nors vieną—du plyšių užkiš, vis delto laivas nugrims į dugną, nes nesugebės visų plyšių užkaišiot. Del to visuomenės darbas privalo apimti visus visuomenės negalavimus, reikalus ir klausimus, kaip žmonijos ir kartu tautos, katalikų ir visuomenės visumą.

a) Visuomenės darbas kaimė.

Išsiaiškinsim sau jį pavyzdžiais. N papirioj yra daug negalavimų, begalės reikalų. Del to jai aprūpinti neužteks įsteigti skaityklą ar ūkio ratelį, Rafois no kasą, kokią nors broliją, bet reikia išžiūrėti, kas su jaunimu, jau išėjusiu už mokyklos sienų; kas jį auklėja, ką jis dirba ir kaip leidžia atspėjama laiką ir t.t. O juk apie tą visuomenės darbo šaką senai jau yra prasmingai išsitaręs kardinolas Vaugh-

nas: „Sunku ir pasakyti, kaip yra svarbu paimti globoti jaunuomenę, išėjusią iš mokyklos; visa ateitis pareina nuo to, kokiais išpūdžiais mis tuo laiku jaunuomenė.“ ¹⁾

O kaip yra ap'eistas patriotinio jausmo kėlimas ir lavinimas! Lietuvos istoriją retai kas težino. Lietuvos nepriklausomybės reikalą pamatuoti nedaug kas įstengs, nors instinktingai jos reikalą nujaučia. O apie tai, kas yra mylėti tėvynę ir kaip ją mylėti, tai tikrai maža kas numano. Šią dirvą būtinai reikia purinti.

Labai didelė spraga mūsų visuomenės darbe nesirūpinimas kaimo moterimi. Kas ją auklėja, kas rengia prie šeimos, politikos, ūkio ir kultūros gyvenimo? Nieks! Auga, lyg ta kumpa liepelė miške, niekeno neprižiūrima. O juk tas darbas nepakenčia atidėliojimo.

Be to, reikia atkreipti akis į žmonių girtuokliavimą. Į tu bravorų, it grybų po lytaus, dygimą kas dien vis daugiau ir daugiau. Ar blaivybės draugijos ar brolijos užtenka? Ar nereikia būtinai įsteigti atskirų abstinencijos draugijų, atskirų suaugusiems, atskirų vaikams, atskirų jaunimui? Gal tai vienatinis būdas kovoti su mūsų tautos girtuokliavimu.

Kaimo darbininkai ir darbininkės mažiausia susipratę mūsų visuomenės nariai. Jie nė nesupranta reikalo organizuotis. O juk be profesinio jų suorganizavimo nieko gero negalima bus padaryti nei kultūros, nei ekonomijos srity. Čia vel nauja darbo dirva.

Mūsų kaimuose vogimas yra gerokai įsišaknijęs. Kai kuriose vietose retai kas savo sodų vaisiais gali naudotis. Juos ir su šakoms nuneša naktibaldos. Į tokį „obuoliavimą“ daugelis kaimo jaunimo žiūri, kaip į malonų sportą, į didvyrių darbą. Čia vel naujas darbas.

S p a u d a — kasdienė dvidešimtojo amžio žmogaus duona. O ja, deja, tik mažas mūsų visuomenės skaičius teminta. Reikia išmokyti visus tą duoną maitintis, reik taip įpratinti juos prie to maisto, kad be jo negalėtų gyventi, kaip be vandens, be oro. Reikia piršti visiems gerus katalikiškus laikraščius, tarpininkaut juos išrašant. Ir čia nauja darbo sritis.

Mūsų ūkininkai dar tebeūkininkauja senoviškai, dar nemoka ir nenorį gyventi bendru organizuotu gyvenimu. Skurstant ir toliau tokiu atsiskyrėlių gyvenimu ir pačių ūkininkų ir mūsų valstybės ekonominė gerovė nepakils. Reikia

1) Culberl. Idealy katolickie, 140 pusl.

tad juos suorganizuot į ūkininkų sąjungą. Tad turime ir čia naują darbo dirvą.

Tik apskritai pasakiau, vieną kitą darbą tenurodžiau. O jų be galo, be krašto. Mūsų kaimas visas tuo atžvilgiu dirvonauja,--viena kita vaga tenuvaryta. Mūsų darbas visą jį išart ir išakėt, kad gražūs aukso javai augtų.

b). Visuomeninis darbas mieste.

Mutatis mutandis apie visuomenės darbą mieste galima pasakyti tą pat, kas pasakyta apie kaimo darbą. Čia vėl stoja mums prieš akis ir tiesia šaukdami rankas darbininkų klausimas, smulkioji Lietuvos pramonė, vaikų globa, švietimo reikalas ir t. t. O ypač sulenkėjusi miestietija ir supagonėjusi inteligentija, kuri ar visai nusigrezė nuo Bažnyčios, ar tapo bent abejinga. Išauklėti tikinčią intelligentiją, Bažnyčiai atsidavusią, ir laimėti atskilusią, yra dirvonais apleistas laukas, reikalaujantis darbo ir visuomenės išpujinimo.

O mūsų silpnutė miestietija, suvargusi, vargais negalais užsidirbanti duonos kąsnelį, ekonominė nelaisvė vargstanti, priklausanti žmonių, nieko bendra neturinčių su mumis tautybės, o dažnai ir tikėjimo, atžvilgiu, tai tikras Lietuvos helotizmas; be energijos, be aukštesnės kultūros ir praktikos išminties, įsikibusi į ponų skvernus, nesąmoningai tarnaujanti įvairioms partijoms--tai svarbiausia ir būtiniausia visuomenės darbo šaka.

Kaip matyti, Bažnyčia ir Tėvynė, kaimas ir miestas visur yra plėšiami ir naikinami, pilni ligų ir reikalų. O juk tai brangiausi mūsų turtai, nes jei jų nustosime, tai kas mums beliks? Reikia tad stoti į tų turtytų sargybą, neleisti jiems sumenkėti ar visai pražūti. Lietuvis ar lietuvė nebus geri tėvynės vaikai, jei abejingai žiūrės į tai, kaip vanduo veršis per tuos laiko padarytus plyšius ir gramzdys visa tai pražūties gelmes.

Tad kinkykimės į visuomenės darbo arklą--į tokio, būtent, darbo, kuris apima visą mūsų visuomenės gyvenimą: ekonomiką, kultūrą ir tikybą!

Dar ne galas.

Saulės Sūnaus

Pavasarininkai.

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja.

(Maironis)

Gamta ir žmonės nekantraudami laukia pavasario dienelių ateinant. Saulutei pavasariop atsikreipus, atgimsta visa nauja gyvenimo versmė. Kiekvienas gyvas padaras tuomet stiebiasi į saulę ir siunčia Jai širdingą savo pagarbos maldą.

Ir žolelės ir medžiai, ir dangaus paukšteliai ir visa gyvoji gamta—vienoje santaroje garbina Dievulį, pavasarį davus ir jiems naujos gyvybės suteikus.

Lakšutė skambia dainele žadina gamtos viešpatį prie naujų darbų, prie kūrybos, atsidavimo, prie meilės...

Pavasarij visa—ir žmonės, ir gamta—eina gyvenimo minties vedami naujų darbų dirbti, gyvybėje augti—kilti...

* * *

Jaunumės pavasaris ne tik prilygsta, bet ir nelyginti praneša gamtos pavasarį. Gamtos pavasaris kiekvieną metą ateina ir vėl praeina, o jaunumės asmens pavasaris vieną kartą tebūna žmogaus gyvenime.

Asmuo savo jaunumės pavasarį pradeda eiti į gyvenimo gilybių slapybes, jaučia ir protu gilinasi į savo pašaukimo ir asmens gyvatos svarbumą. Jaunumėj atsiskleidžia platus aki-račiai, kur šviečia skaisti, kupina malonumo, viliojanti kaž kur į nematomą slėpinį, nesuprantamą toli saulutę. Ji vilioja ir žaidžia nuostabiai gražiai gyvenimo ir meilės spinduliais. Toji jaunumės gyvenimo ir meilės saulutė jaunuolius patraukia į save ir rodo naujus ateities takus.

* * *

Mūsų jaunuomenė savo jaunumės gyvenimo keliams ir uždaviniams sparčiau vykinti ir geriau suprasti spiečiasi, organizuojasi ir drauge eina aiškintis sau gyvenimo ir darbo pareigų. Visoj Lietuvoj, tartum grybai po lytaus, dygsta jaunimo organizacijos. Jos dygsta ir auga, į save traukia jaunimo šimtų šimtus. Mūsų jaunimo organizacijos, jausdamos gyvenimo pavasarį, pasirenka sau ir tinkamą vardą „Pavasaris“.

„Pavasaris“ gimsta jaunimo organizacijų susibūrimė, jų atstovų susivažiavime. Kaune šių metų rugsėjo 12-13 dieną.

„Pavasaris“ jaučiasi jaunas, ir savo jaunuolių narių gyvenimo ir darbo pagrindui ima jau amžiais išbandytą, gyvenimui tinkančią Kristaus, Pasaulio mokytojo, Artimo Meilę.

Toji Artimo Meilė ir atsidavimas jaunuoliams vaizduojasi

tik krikščionybė, ir jie imasi sau eiti į gyvenimą apsišarvavę katalikybe. Jiems motina ir vedėja yra Rymo-Katalikų Bažnyčia. Ir jie gauna už tąjį nuolankumą ir katalikiškų jausmų išreiškimą sau ir savo šeimynoms Šventojo Tėvo Apaštališkąjį Palaiminimą.

* * *

Jaunimas—pavasarininkai savo sielos veržti į Aukštybes patenkina katalikybės mokslu ir sąmoninga tikybos praktika. Jaunuoliams maža vien sielos švenčiausių jausmų patenkinimo. Juose verda gyvenimo energija, jie yra visuomenės ateitis. Tad jie jau ir savo jaunumėj imasi kurti sau tinkamų ateities gyvenimui pagrindų. Pavasarininkai savo susivažiavime taria darbuotis ir kultūros ir politikos srity. Jiems ne vis tiek, ar Lietuva bus tamsi ir slankios jos žmonės, nerasdami išeities į skaidresnę dieną, ar Lietuvoj visi supras kultūros—švietimo vertę. Jaunuoliai imasi patys mokytis, šviestis savo organizacijose įvairiais būdais: susirinkimais, paskaitomis, vakarais, gegužinėmis, dorais pasilinksminimais, žaidimais, šokiais. Pakankamai apsišvietę jaunuoliai—ės eina ir neša tą šviesą į savo mažesniųjų brolių-sesuočių tarpą; jie eina taip pat, kaip jauni sąmoningi piliečiai į visuomenės valstybės gyvenimą ir tenai savo valią reiškia ir ko reikiami reikalauja. Jie ir į Kuriamąjį Seimą rinks atstovus sąmoningai ir tik tuos žmones, kurie jiems sudarys Lietuvos ateitį taip, kad joje būtų jauku gyventi ir varguoliams ir darbo žmonėms, kad joje nebūtų išnaudojimo ir išnaudotojų, bet visi mylėdamiesi ir sutardami varytų ramų savo gyvenimo uždavinio darbą. Jaunuoliai—ės reikalaus, kad Lietuva, toji Šventoji Lietuva, po Kuriamojo Susirinkimo dar tvirtesnė taptų ir gyventų krikščioniškąjį gyvenimą Kristaus mokslo paskelbtąja artimo ir Dievo meile...

* * *

Pavasarininkai jaučia ir supranta, kad vienybėje, galybė ir jungiasi jie visi į galingą jaunimo Sąjungą „Pavasaris“, renka sau Centro valdybą, kuri visos organizacijos bendrus reikalus varytų, kuri būtų nelyginant Organizacijos širdis: visa, jaustų ir visa, kas jaunuolius liečia pati svarstytų ir teiktų visiems pavasarininkams jų organe „Pavasary“, kurį Jaunimo Susivažiavimas rugsėjo 12-13 d. š. m. nutarė atgaivinti. Ir supranta. Tik spandoje ir tik savajame organe galima visa kas jaunuoliui gimsta galvoj, išreikšti, visa, kas nudirbta ar dirbama su draugais pasidalinti ir vieni kitiems bendrai padėti. Malonaus išpildžio darė jaunuolių užsidegimas eiti tvirtai, galingai į gyvenimą. Iš tikrųjų ko išgeidė jaunybė, kas

gal jai sutrukdyt prieit į norimąjį tikslą! Jaunimas-šalies ateitis. Tik džiaugtis reikia ir linkėti, kad ne būtų Lietuvoj jaunolio -ės lietuviu-lietuvaitės, neprisidėjusio į „Pavasario“ Sąjungą.

Lietuvos jaunimas—pavasarininkai—stipriai susibūrę visa gali padaryti. Jie atlaikė ir išvijo iš mūsų Tėvynės žiaurųjį priešą-bolševiką, kuris nešė visai Lietuvai pražūtį, jie sugebės ir nuo kitų priešų apginti šalį; jie taip pat įstengs Lietuvo įgyvendint tokią tvarką, kokios „Pavasario“ jaunimas nori..

A. † A.

Siaulių Lietuvių gimnazijos VI klasės mokinys

Antanas Laucius

Lyg peiliu skausmas pervėrė širdį, patyrus apie draugo Antano Lauciaus mirtį. Buvo tai rugsėjo 30 d. t. y. toji žiaurioji Siaulių lietuvių gimnazijos vokiečių kareivių išplėšimo diena, kai išgirdau apie a. a. dr. Antano mirtį. Tai antras šios dienos griaudus širdies skausmas. Jis mirė kareivis 1919 metais rugsėjo 14 d. sunkiai sirgdamas Kauno I-oj' kilnojamaj' ligoninėj'. Dar prieš mirtį rugs. 8 d. buvo jį aplankęs tėvas ir bepasimatė jau paskutinį kartelį su mylimu sūnumi. Nemalonu, griaudu pamanyti apie dr. A. L. persiskyrimą su šiuo marguoju pasauliu. Nesenai dar vasaros metu, kada, kaip draugai, drauge mokėmės, drauge katras savo nuomonėmis, laimėmis ir nelaimėmis dalinomės, svajojom apie Lietuvą.—tėvynę... Ir rodos pergyveni tą trumpą draugavimo su a. a. Antanu laiką. Bet štai jo jau nebėr...

Neteko Lietuva dar vieno jauno idėjingo tėvynės darbininko. Neteko jo jau amžinai!..

Mielas drauge, Antanėli, ilsėkis! ilsėkis sau ramiai Lietuvos laikinosios sėstinės kapuose!

Labai nuliūdę dėl tavo mirties brangūs tėveliai, broliai ir seselės, draugai ir draugės...

Gimnazijos draugas J. P.

A. † A

Alioizas Brazauskas.

Daug jau kartų mes drauge su kylančia tėvyne esame liūdėję prie žymių ir brangių vyrų kapų... Dar nenudžiūna

ašaros, dar nenutyla raudos atbalsiai, štai, žiūrėk, ir vėl išdygsta naujas kapelis, kapelis šaltas, bet neužmirštinas...

Daug mūsų tėvynė yra netekusi kilnių idėjos jėgų iš pasaulinių tarpo. Paskutiniu laiku ji neteko nemažiau žymių ir brangių dvasiškios žvaigždžių, sąmoningų tautiečių tarpe doros, augštesnių, dieviškų idealų skiepintojų...

Nepersenai vėl šaltose Sostų kapinėse išdygo naujas kaubarėlis—dijakono Alioizo Brazausko kapas...

A. a. draugas Alioizas gimė 1892 m. neturtingoj šeimoj, Sostų parap., Biržų apskr. Motina jo paėjo iš latvių, tėvas buvo lietuvis. Jaunas Alioizas iš mažens buvo auklėjamas latvių dvasioj. Tik pradėjęs mokintis susiprato esąs lietuvis ir pamylė savo tėvynę taip, kad puikiausiai išmoko os kalbos ir pažino istoriją. Paskutiniais laikais jo širdis plakė laisvos Lietuvos pulsą: kartu su ja džiaugdavosi jos šviesesnėmis valandėlėmis, kartu ir liūdėdavo. Kaip tikras tautos narys ateityje beabejo būtų darbavęsis jos laui. Tuomi gi tarpu mylėjo lietuviškus laikraščius, ypač „Ateitį“.

Draugas Alioizas pradinį mokslą ėjo pradinėj Sostų mokykloj, kurią baigęs, 1910 m. įstojo į Biržų miesto mokyklą. Sunkus buvo mokslo kelias turint neturtingus namiškius ir silpną sveikatą. Bet dr. Alioizas karštai trokšdamas mokslo drąsiai žengė pirmyn. Gerai mokindamasis ir būdamas tikrai doras mokinys, nemėgo tinginiauti ir lėnoslaikį įvairindavo skaitydamas knygas. Skaitė ne vienpusiškai, bet įvairių pakraipų. Ir nestebėtina—jo jaunoje sieloje glūdėjo karšto tiesos pažinimo noro. O kadangi turėjo sveiką, nuoseklų protą, todėl ir sugebėdavo ir pats tiesos keliu išeiti ir draugams jį parodyti. Jo įsitikinimai liko tvirti katalikiški. Tat 1914 m. užbaigęs miesto mokyklą, rudenį atvyksta Dv. Žem. Seminarijon, kupinas norų Dievo garbei ir žmonijos labui pasišvesti.

Vos išgyvavusi metus Vašakėnų dvare (Troškūnų par.), karo audros ištikta, Seminarija paleido savo auklėtinius namon. Prasidėjo ilgų vakacijų metas, kurį dr. Al., būdamas jau klierikas pasiryžo tinkamai sunaudoti: įsisteigus Geidžiūnuose (Biržų par.) pradinei mokyklai, jis liko joje uoliu mokytoju. Kadangi mylėjo darbą ir žmones, tam kilniam darbui atsidavė visa širdimi. Matome čia klieriką Alioizą diegiant šviesą ir mokslą netik jaunutėms sieloms, bet ir uoliai besidarbuojant suaugusiųjų kursuose.

Bet štai silpsta dr. Al. sveikata. Gydytojai pataria liautis mokytojavus... Sunku skirtis su pamėgtuoju prakilniu darbu, gaila palikti nenorinčius su juo skirtis ir mokslo trokštan-

čius brolius kaimiečius. Bet... kas-gi daryti „kandidatui i džiova“...

Pasišalinęs nuo mokytojavimo, sustiprėja ir rudenį 1917 m., atsidengus Kaune, dvejus metus išnašlavusiai, Dv. Zem. Semin., dr. Al. važiuoja testuoti mokslą ir ten sėkmingai mokosi, sąžiningai pildydamas savo pareigas. Tik IV kurse vėl atsiliepia liga ir gydytojai pasako džiovos pradžią... Pavartojus tinkamų priemonių, pavyksta užspausti besiplėčianti liga. Pavasary 1919 Alioizas baigia V kursą ir gauna dijakono šventimus. Parvažiavęs namon vakacijom, suserga disenterija ir... 16 rugp. apleidžia ši pasaulį... Už keleto valandų miršta jo seselė ir abudu priglaidžia šalti Sostų kapai...

Taip dijakonas Alioizas baigia pavyzdinę ir dorą savo gyvenimą.

Praslinko šviesios vasaros dienele, artinosi rimtas rudenėlis. Auklėtiniai po vakacijų grįžo į savąją guštą, tik jau nebegrižo dr. dijakonas Alioizas... Rodos netikėtumei, bet skauda tikrąybė: nebematyt mūsų tarpe linksmo, šypsancio Alioizo. Tik vieni meteliai reikėjo dar pavargti,—ir jau būtų pasiekęs savo tikslo. Bet jis jau nebegrižo...

Dabar pažvelgkime arčiau į dijak. Al. asmenį. Gyvenime jis buvo tylus, paprastas, nemėgo skraidyti ambicijos sparnais, todėl ir atrodė nežymus. Vienok menkame kūne glūdėjo kilni siela, gerų būdo ypatybių. Visupirma pažymėtina *tvirtas veržimasis prie tikslo*. Susilpus sveikatai, visi dr. Al-ui patardavo apleisti seminariją, nes, girdi, jos neužbaigsiąs ir mirsiąs. Dr. Al. nesileisdamas per daug į kalbą šypsodamasis atsakydavo: „jei klieriku mirsiu, tai gražiai palaiduos“. Gi širdy visuomet nešiodavo vieną nuolatinę mintį.

Nemažiau žymėtinas kitas jo būdo privalumas, tai *duosnumas, gera širdis*. Pats būdamas neturtingas reikale nekartą remdavo net geresnėse sąlygose esančius draugus. Į nelaimes, vargus žvelgdavo optimistiškai ir nepasisekimus paprastai lydėdavo dar didesne šypsena. Su draugais buvo visad malonus, mandagus, draugiškas. Geros būdo ypatybės lėmė busiant gerą darbininką Kristaus vyndaržį, gailestingą varguolių užtarėją, sodžiaus bakužių mylėtoją...

Dr-go dijakono Alioizo asmeny Bažnyčia neteko tikro kunigo, tėvynė ir lietuvių visuomenė gero darbininko, mes-gi draugai-pavyzdingo klieriko. Ir verkia tavęs, mielas drauge, netik tavo namiškiai,—slapčia gailisi tavęs Bažnyčia, tėvynė, draugai... Tokių kunigų, ypač dabar, labai reikia, gi dr. Al. mirtis sumažino jų skaičių.

Tečiau nors jis mirė,—jo atmintis nemirs mūsų širdyse,

jo pavyzdys švies visiems, slapčia rodydamas, kaip tvirtai ir energingai reikia žengti prie pasiskirtojo tikslo, o jį atsiekus --dirbti atidirbti ir už tuos draugus, kurie savo pavyzdžiu mūmyse sukūrė tų kilnių norų, bet nūnai ramiai šaltoj žemelėj ilsisi...

Tad ilsėkis, mielas drauge, ramiai sendamas laimės iš Amžinojo Tobulybės šaltinio! Tavęs neužmirš vienminčiai drauga, ir, prisiminę Tavo gražų pavyzdį, nuoširdžiai melsis: Amžinąjį atilsį teduoda Tavo vėlei Viešpats, ir Amžinoji Šviesa tešviečia Tau per amžiu-!..

Requiesce in pace!
Alma 30-X-19 m.

St. T. ys.

Iš moksleivių gyvenimo.

Siauliai Ateitininkų Organizacijos Skriaus darbuotės apžvalga. Žmogus atvažiavęs iš provincijos į Šiaulius, gal nei manyt nepamano, kad čia dar galėtų būti tikinčių moksleivių ir ateitininkų. Visiems buvo žinoma, kad Šiauliai tai marksizmo lizdas. Del tos priežasties, kai kurie tėvai, bijodami, kad vaikai besimokydami gimnazijoje nepaliktų „cicilikais“ net neleisdavo jų į Šiaulius mokytis, siųsdami į Panevėžio Gimnaziją. Taip maždaug tamsiai susipratusieji kaimiečiai apibūdina Šiaulius. Galima sakyti lig šiolei toks miestas ir buvo. Bet jau nebetaip šiandien yra. Jeigu pažiūrėsime iš vienos pusės į šio miesto „stambesniusius“ inteligentus, beabejo dauguma jų aušrininkai ir cicilikai. Bet gimnazijoje visai kas kita. Jei mokinių tarpe rasime žymų skaičių aušrininkų, tai nemažiau rasime ir ateitininkų. Ir jei pirmieji turi savo Aušrininkų Organizaciją, tai Ateitininkai turi dar stipresnę Šiaulių At-kų Organizaciją, kuri sėkmingai konkuruoja su pirmąja. Kurio būdu čia galėjo susidaryti net galingiausia mokinių tarpe At-kų Organizacija? Nežinau, ar prieš karą, dar prie rusų, čia gyvavo Ateitininkai, ar ne. Apie tai tepraneša, kas žino. Tik žinau, kad dar 1917—18 mokslo metais prie vokiečių valdžios, čia jau Ateitininkaislaptai gyvavo. Žinoma Šiaulių At-kų Organizacija tuomet dar buvo visai silpna, negausinga, ir gyvavo atskirai be jokios At-kų Centro Organizacijos žinios. Tokia gyvata, žinoma, buvo labai sunki, tuo sunkesnė, kad tos organizacijos nariai, negaudami iš viršaus jokių nurodymų, mažą tenusimanę apiedarbuotę. Tiesa, ir pas mokinius aušrininkus nebuvo žymesnių darbuotojų, nors jiems ir inteligentai ir net pats Gimnazijos direktorius, vadaudavo. Bet jau kartą mūsų iškelti Kristaus Obalsiai,

nežuvo lyg balsas tyrumose. 1918 mokslo m., atvažiavo į Šiaulių Gimnaziją keletas iš Rusų gryžusių mokinių Ateitininkų. Jie jau buvo įtraukti į Rusų At-kų gyvenimo sukuri ir labiau prie to kilnaus darbo pripratę. Čia jie tapo mūsų pradėtojo darbo vadovais ir Kristaus Obalsiai plačiai pasklydo po visą Gimnaziją. Nors darbuotis pernai tik slaptai tesisekė, net parašai buvo žymimi skaitlinėmis, bet darbo vaisiai buvo milžiniški. Atsiradus darbams, atsirado ir darbininkų. Ir jau prie mūsų prisidėjo ne tik didesnė dalis vyresniųjų klesių mokinių, bet ir vienas kitas studentų ir šiaip inteligentų. Tuo būdu susidarė stipri Šiaulių At-kų Organizacija. Visa Organizacija, kad geriaus darbuotis buvo pasidalinusi į 4 kuopeles, vėliau net į 5. Susirinkimai būdavo gyvi ir gausiai šelpiami paskaitomis ir referatais. Kadangi pernykščiai metai buvo politikos metai ir aktingesnė kultūros darbuotė nebuvo galima, tai ir ateitininkai daugiau laikė akis atgrežę į politiką. Jų dėka dar pernai prieš Kalėdas čia buvo įsteigtas Šiaulių Kr. Dem. skyrius, kurs užėjus bolševikams nustojo veikęs. Bet manoma vėl atgaivinti. Taip pat jaunimo draugija „Vytis“ daugiausia buvo remiama ateitininkų. Turėjo pernai ateitininkai ir savo sekcijų būtent: dramos, kuri dalinosi į vaidintojų, dainininkų, muzikos, dailės ir deklamatorių kuopas ir literatūros sekciją. Tik, dėl visiems žinomų aplinkybių, tų sekcijų darbuotė buvo sujungta su darbuote „Vyties“ dr., kurioje dalyvavo kone visi at-kai.

Dramos sekcijos vaisius buvo dailės muzikos vakaras, kuriame ypač pasidarbavo Gerbiamasai Vytautas Bičiūnas. Literatūros sekcija prirengė referatų. Pernai buvo sudarytas iš paaukotų knygų (lig 200) At-kų knygynėlis, kurs irgi buvo sujungtas su jaunimo dr. „Vyties“ knygynu, ta sąlyga, kad ateitininkai savo knygyną, kada panorės, galės atsiimti. Taip buvo lig Kalėdų.

Po Kalėdų, užėjus bolševikams beveik visi draugai Ateitininkai išbėginėjo į Kauną, kame pastoję į Lietuvos kariuomenę. Vieni jų dar ir šiandiena tebekariauja, kiti grįžo į Gimnaziją, kad pasisemt daugiau mokslo žinių ir jų suteiktų kitiems vienminčiams draugams. Šimet rugsėjo 2 d. čia vėl tapo atgaivintas At-kų Organizacijos Skyrius. Išrinkta Skyriaus **V a l d y b a** iš 5 asmenių ir revizijos komisija iš 3. Į valdybą pateko pirm. P. Janušonis, vice-pir. P. Šileika, išdininkų A. Liepa, raštin. P. Gelažius ir knygininke S. Orvidaitė. Į Revizijos komisiją pateko dr. T. Spudaite, Paukštelis ir Grebliauskas. Antrame ateitininkų susirinkime vėl atgaivita *dramos sekcija*, kuri jau sudaro kuopas vaidintojų,

griežėjų, deklamatorių, žada dar rasti dailininkų ir dainininkų kuopos ir Sociologų sekcija. Pati Šiaulių At-kų kuopa, kad geriau sektųs darbuotis, yra pasidalinus į 2 kuopeles, o reikale ir į daugiau. Darbas vyksta ir tikimasi gerų vaisių susilaukti.

Ateities žiedas.

Panevėžyje jau kelinti metai, kai gyvuoja keletas susikūrusių moksleivių lavinimosi ir rengimosi gyvenimui organizacijų. Tuo tarpu turiu čia omenėje, kaip vyriausią „ateitininkų“ organizaciją ir pernai susidariusią „Jaunesniųjų moksleivių lavinimosi organizaciją“.

Visu vokiečių okupacijos metu „at-kų“ knopa darė slaptų susirinkimų, nes net nekalčiausias susirinkimėlis būdavo okupantų valdžios įtariamas ir draudžiamas.

Perėmus Lietuvos valdžiai krašto valdymo aparatą į savo rankas, rods turėtume galimybes be didelių apsunkinimų iš valdžios pusės daryti susirinkimų. Tačiau pasirodo kas kita. Mat vietinio komendanto ypatingu įsakymu yra uždrausta daryti susirinkimai be jo leidimo, leidžiant gi statomos tokios sąlygos, kurios didžiai apsunkina arba tiesiog daro susirinkimų šaukimą negalimu. Įteikus komendantui prašymą, kad leistų daryti susirinkimus, gauta pranešimas kad prieš kiekvieną susirinkimą būtų jam įteikiamas gimnazijos vedėjo diudymas, kad leidžia mokiniams daryti susirinkimus, be to dar prie prašymo pridėti 20 auksinų.

Kodel čia taip darosi, kad tuomi tarpu kitur, kaip teko girdėti, tik esti įteikiamas prašymas su nurodytais draugijos ar kuopos įstatais ir gaunama leidimas daryti susirinkimus kiek norinti?

L. K.

Utena. Utenos gimnazija 23 rugp. šių metų baigė antrus savo gyvavimo metus, įvesdama jau 4-tą klesą (lig šiol tik trys tebuvo, Nors jaunutei, bet ir jai prisėjo patirti skaudžių dienų. Užplūdus bolševizmo audrai, Utenos gimnazija pateko į vietinių bolševikų rankas, kurie parsikvietę naujų, savojo plauko mokytojų, paskelbė, tikybos mokytoją mokytojų taryboj neturint balso ir laipsnius iš tikybos neturint reikšmės. Po ilgų ginčų galop, jau gresiant areštui, kapelionas buvo priverstas slaptai per frontą į Kauną bėgti. Mokinių tėvai, pamatę savo vaikučius palikusius be tikybos mokytojo, atsiėmė juos į namus. Taip mūsų „geradariai“ ir liko nieko nepešę.

Išvijus bolševikus liepos pradžioje vėl liko sušaukti, po daugiau pusės metų pertraukos, mokiniai. Savo didį delei to džiaugsmą mokiniai išreiškė dailioj demonstracijoje: visi mokiniai sykiu su mokytojais, su tautinėmis veliavomis, dainuo-

dami atėjo pas Utenos komendantūrą. Čia vienas gimnazistų pasakė prakalbą, išreikšdamas visų draugų vardu didžio džiaugsmo ir padėkos už paliuosavimą tėvynės, susyk įteikdamas komendantui vainiką su parašu: „Te gyvuoja Nepriklausoma Lietuva“. Dar padainavę Lietuvos imną, dainuodami grįžo namo.

Jų skaistūs veidai taip, rodos, ir sakė apie jų jaunas pilnas gyvybės, pasitenkinimo ir tėvynės meilės, širdis!...—

Dabar Utenos gimnazija turi šiuos mokytojus: vedėją Pr. Gineitį (gamtamokslis), Kun. Vl. Butvylą, (tikyba), O. Dzvilaitę (geografija, prancūzų k., piešimas ir dailiarastis), T. Latonaite (matematika), O. Biretytę (liet. kalba ir Liet. istor.), Pr. Zandovičių (vokiečių ir rūsų k.).

Kad aplinkiniai žmonės noriai leidžia vaikus į gimnaziją, liūdią mokinių skaičius, siekias 300. Ypač džiaugiasi mokiniai darbščiu kapelionu Kun. Vl. Butvyļa. Kiekvieną šeštadienį yra daromi susirinkymai. Čia skaitoma referatai. Tarp kitko „Saulės“ draugijos skyrius yra atidavęs „at-kams“ savąją skaityklą. Rugpiučio 15 d. gimnazistai vietiniuose liaudies namuose surengė koncertą beturčių mokinių naudai. Po vakacijų rengiamas vakaras. Šiaip gimnazistai skaito geras knygas, laikraščius, myli ir „Ateitį“.

Tad valio jums, jauni gimnazistai-tėvynės viltis! Valio, kad po audros vėl sukrutote darbuotis!

Juk-po audros ir saulutė skaisčiau šviečia ir gėlelės linksčiau kelia savo galvutes aukštyn!.. *St. Tautietis.*

Mariampolė. Pernai metais „Ziburio“ Vyrų Gimnaziją baigė šie draugai: 1) Bačkus Juozas, 2) Endziulaitis Vacius, 3) Gurevičius Vincas, 4) Jasulaitis Vincas, 5) Matulevičius Julius, 6) Povylaitis Pranas, 7) Raibikis Konstantinas, 8) Viskaska Jurgis, 9) Starkus Antanas. Baigusieji veik visi At-kų organizacijos nariai ir dabar tarnauja kariuomenėje karininkais ar paprastais kareiviais fronte. Į kareiviją išėjo visi savanoriais jau šių metų sausio mėnesyje. Jų pačių noru net mokslo metai liko sutrumpinti.

Mariampolės „Ziburio“ Mergaičių Gimnaziją 1918/19 mok. metais: baigė 1) Endziulaitytė Marijona, 2) Kaunaitė P. 3) Liudžiūtė B. 4) Miknevičaitė P. 5) Radzevičaitė M. 6) Volčinskaitė E., 7) Zilinskaitė Zofija, 8) Laurinavičaitė S. 9) Pipiraitė Katarina, 10) Adomaitytė J. 11) Kmieliauskaitė T.

Iš jų dauguma at-kės. Kiek girdėti į aukštesnes mokyklas kol kas nei vienai nukakti nepavyko ir dabar užima arba gimnazijų mokytojų vietas arba dirba šiaip jau Valstybinį darbą.

V.

Raštai.

Lietuvos Mokykla. Laikraštis mokyto ir auklėjimo dalykams, Pr. Dovydaičio leidžiamas. Antrųjų 1919--metų 1-ji knyga. Kaune 1919. Turinys: Prof. Dr. M. Reinio Sąmonė psichologijos, pažinimo teorijos ir pedagogijos žvilgsniu.—M. D. Apie pedagogiją ir auklėjimo sąvoką.—M. Prano Pradedamoji mokykla ir jos reforma.—P. Kazimieraičio Antroji mūsų mokyklos rūšis-pradedamoji mokykla.—A. Vireliūno Pradedamųjų mokyklų tipas.—J. Vokietaičio Mintys besirengiant steigti mokytojų seminarijas.—J. Gvildžio Aritmetikos metodika pradedamajai mokyklai.—A. Vireliūno Ko mokyti geografijos pradžios mokykloje. M. Galdikienės Del naujų kalbų aukštesniose mokyklose.—Pr. Dovydaičio Del lotinų kalbos skaitymų gimnazijoje.—Pr. Mš. Matematikos programos statant.—J. Elisono Trumpas zoologijos terminų projektas (anatomija).—Vilniaus universiteto statutas.—Aukštesniosios 8 klasių komercijos mokyklos Kaune įstatai ir programa.—Švietimo ministerijos buhalterijos kursų įstatai ir programa.—Šviet. Ministerijos laikinoji programa pradedamųjų mokyklų jaunesniojo mokytojo teisėms įgyti.—Pedagoginės literatūros aptarimai.—Pastarųjų laikų mokymo bei auklėjimo srities gyvenimo apžvalga.—Šviet. Ministerijos aplinkraščiai.—Bibliografija.—Empirinės bei racionalės psichologijos ir elementarinės logikos mokymo pavyzdžiai.

Draugija № 9--10 (105--106) Rugsėjo--Spalių mėn. 1919 m. Turinys: M. Vaitkaus eilės „Sausumos valanda“ ir „Nurimk Varguoli!“--P. Malakauskio Taikos klausimas (tešinys)--J. Gobio Pažanga ir laimė.--V. Bičiūno Nelemtas išmislas („Du keliu“, Tešinys)--A. Jakšto Logikos evoliucija --Pr. A. D. Užmirštoji giesmė --D. D. Lietuvos politikos ir visuomenės apžvalga: --Naujos knygos (recenzijos-aptarimai).--Paidagoginė literatūra.--Kariškoji literatūra.--Knygos apie Lietuvą svetimomis kalbomis.--Petro Mažeikio ir Dr. Kalbos dalykai.--Atsiųstos redakcijon knygos.

Redakcijos atsakai.

Pr. V. Su Draugo mintimis Redakcija visai sutinka. Tik iš savo pusės prašo, kad kartkartėmis jai būtų siuntinėjama del atskirų nesuprantamų ar tai kalbos ar kitų dalykų paklausimų, kaip kad būdavo praktikuojama prieš karą. Tarp kitko jau ir pima buvo manoma kitų metų pirmajame „Ateities“ sąsiuvinį pradėti spausdinti prof. Kazio Būgos studija „Keli mažmožiai del „Ateities Spindulių“ (№№ 1--2, 3--4. 1917--18 m.) rašybos ir kalbos“.

Atsakom. red. Redakcijos Komisija.